

Dokter Gachet

Vincent schilderde het vingerhoedskruid als detail op het schilderij genaamd: "Portret van Dr. Gachet". Het werk werd gemaakt in 1890 toen hij verbleef in Auvers-sur-Oise vlak boven Parijs. Vincent was hier heengegaan om behandeld te worden door homeopatisch arts dr. Gachet. Deze arts was gespecialiseerd in de behandeling van psychiatrische aandoeningen en gebruikte hiervoor onder andere het vingerhoedskruid. Van het schilderij, dat waarschijnlijk gemaakt is in de tuin van het huis van de arts, bestaan twee versies waarvan er een in het Musée d'Orsay in Parijs hangt en de tweede versie in een privé collectie zit. Het huis van dr. Gachet bestaat nog steeds en is momenteel een museum (Maison du Docteur Gachet). Met de complementaire kleuren blauw en rood die zijn gebruikt en het bleke gezicht van Gachet wilde Vincent het gevoel van onrust en vermoeidheid weergeven waaronder hij gebukt ging. De behandeling door Gachet kon het tragische einde van Vincent helaas niet voorkomen.

Het vingerhoedskruid

Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) behoort tot de weegbreefamilie ofwel de Plantaginaceae. In dezelfde familie komen ook soorten voor als leeuwenbek, ereprijs en natuurlijk weegbree. Het vingerhoedskruid draagt karakteristieke paarsroze bloemen maar er komen ook andere kleuren voor. Een aantal jaren geleden werd vingerhoedskruid nog ingedeeld in de helmkruidfamilie maar modern genetisch onderzoek toonde aan dat dit niet klopte. Dus hoewel vergelijkbare uiterlijke kenmerken vaak op verwantschap duiden, kunnen deze ook toevallig zijn ontstaan en is er niet altijd sprake van genetische verwantschap. Een aantal soorten van deze familie staat bekend om hun medicinale toepassingen. Waarschijnlijk is de werking toe te schrijven aan een groep stoffen, genaamd iridoïden, die een antibacteriële en ontstekingsremmende effect hebben. Vroeger was men nog niet bekend met de specifieke stoffen die processen in ons lichaam beïnvloeden. Planten met een geneeskrachtige of hallucinerende werking werden destijds daarom vaak "heksenkruiden" genoemd. Dit wijst erop dat kruidengeneeskunde niet altijd een even goede reputatie had, maar bij gebrek aan beter was het vaak de enige wat voorhanden was in de zorg.

Bitter in de mond maakt het hart gezond

Het vingerhoedskruid ziet er als plant prachtig uit maar is erg giftig, ongeacht de kleur van de bloemen. Alle delen van de plant dus zaden, wortel, blad en bloem bevatten hoge concentraties van het stofje digoxine. Het meeste gif zit in de bladeren vlak voordat de bloei optreedt. Digoxine werkt na inname rechtstreeks op de hartspier die hierdoor sterk ontregeld wordt. Bij lage dosering treden enkel maag- en darmklachten op, bij wat hogere dosering een verstoord zicht en bij hoge dosering een hartstilstand. Als je vingerhoedskruid afknijpt en voor de sier in een vaas zet dan zal na enige tijd het gif in het water gaan zitten wat daarmee erg gevaarlijk wordt als bijvoorbeeld huisdieren ervan zouden drinken.

In de natuur wordt het vingerhoedskruid gemeden door planteneters. Het blad is namelijk erg bitter wat in de natuur een sterk signaal is van giftigheid. Soms wordt het digoxine nog wel gebruikt in de geneeskunde bijvoorbeeld bij hartfalen. Maar omdat het toedienen van precies de juiste dosis erg moeilijk is, wordt er steeds meer van alternatieve medicatie gebruik gemaakt. In de natuur is het vingerhoedskruid heel belangrijk voor hommels. Zij hebben een lange tong en kunnen goed bij de nectar. Als waardplant is de plant met name van belang voor nachtvlinders, niet voor dagvlinders. Het gif heeft geen effect op insecten enkel op zoogdieren.

A license to kill

Leuk om te weten is dat de digoxine niet alleen werd gebruikt door dr. Gachet maar ook door tegenstanders van James Bond. In de film Casino Royale wordt James vergiftigd doordat digoxine is gemengd in zijn drankje Vesper Martini. Door de hoge dosis mist het zijn uitwerking niet. Door gebruik te maken van een draagbare defibrillator die “natuurlijk” aanwezig is in zijn Aston Martin DBS V12 gaat het allemaal maar net goed en overleeft 007 de aanslag, Even later kan James zijn spelletje poker tegen zijn opponent Le Chiffre weer hervatten.